

Ganzen schieten rond de Luchthaven Schiphol

Ineens was het in de publiciteit: een voorstel om de kans op aanvaringen tussen ganzen en vliegtuigen op de luchthaven Schiphol zo klein mogelijk te maken. Een keur van aanbevelingen passeerde de revue, waaronder het actief weren van vogels in een straal van 10 kilometer rond het vliegveld en – indien noodzakelijk – het schieten van ganzen. De reacties bleven beperkt. Wie doordrongen is van de noodzaak van veilig vliegverkeer onderkent dat in sommige gevallen maatregelen nodig zijn. Zo ook Fred Cottaar, lid van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland, een van de opstellers van het rapport van onderzoeksgroep Alterra.

Maar ook Cottaar kon niet bevroeden dat zijn aanbevelingen onverwacht zouden resulteren in een heuse schietpartij met een tiental dode ganzen als gevolg. Zaterdagochtend 8 maart trokken vier jagers en twee opzichters ‘groene wetgeving’ van de provincie door de Hekslootpolder. De jachtpartij leidde tot een enorme onrust in het gebied. Niet alleen onder de ganzen, maar ook onder weidevogels als Grutto, Tureluur, Kievit, Scholekster en tal van andere soorten. Ter plekke aanwezige vogelbeschermers hebben geprobeerd de jagers en vertegenwoordigers van de provincie ervan te overtuigen, dat het schieten in de broedperiode onacceptabel is. De provincie heeft vervolgens nog eens vergaderd over de kwestie met een op het moment van schrijven van dit artikel (15 maart) een volstrekt onduidelijke uitkomst.

Ook Fred Cottaar vindt dit een vreemde gang van zaken. Eind 2005 werd hij door Bart Ebbinge van Alterra benaderd met het verzoek een overzicht te maken van de ganzenbewegingen rond Schiphol. Cottaar is immers een ganzenspecialist en kent de regio op zijn duimpje. Het probleem is het toenemen van het aantal ganzen rond de luchthaven. Botsingen tussen de grote vogels en vliegtuigen leveren niet alleen veel schade op, maar kunnen ook catastrofaal zijn. Vooral de Grauwe Gans in de nazomer, in mindere mate Nijl ganzen (maar wel het hele jaar) en Riet ganzen in de winter kunnen gevaarlijke situaties opleveren. Het aantal kollen is vooralsnog te verwaarlozen en zit alleen maar ten zuiden van de Haarlemmermeer. De huidige situatie wordt echter in toenemende mate als gevaarlijk beschouwd. Opdrachtgever Schiphol wenste concrete voorstellen om de directe omgeving van het vliegveld zo onaantrekkelijk mogelijk te maken voor ganzen.

Het doel van het onderzoek sprak Cottaar wel aan. Het leveren van een bijdrage aan het oplossen van dit maatschappelijk probleem leek hem een

uitdaging. Hij besloot de klus op te pakken en begon met het maken van een soort nul-meting. Op zich was dat nodig. Van de bewegingen en het voorkomen van ganzen is de regio in het verleden niet veel vastgelegd. In die zin moest Cottaar dus een nieuwe start maken.

Zijn rapportage was al in 2006 gereed. Vervolgens heeft hij in het voorjaar nog enkele aanvullende observaties gedaan om zijn voorstellen verder te onderbouwen. Maar sindsdien bleef het oorverdovend stil, totdat de provincie eind februari in een bescheiden persbericht aankondigde een ander soort ganzenbeleid rond Schiphol te gaan voeren. Het uitgangspunt was veiliger vliegen rond de luchthaven te realiseren door in een straal van 10 kilometer rond Schiphol ganzen actief te verjagen. In noodgevallen zou, aldus het advies, afschot tot de mogelijkheden behoren.

Fred Cottaar keek hier toch van op. Sinds het indienen van zijn gegevens heeft hij taal noch teken vernomen. Noch van Schiphol, noch van de provincie. Totdat de provincie via een kort persbericht het gewijzigde beleid wereldkundig maakte. Nog steeds is voor Cottaar onduidelijk, welke aanbevelingen Schiphol en de provincie hebben overgenomen en welke niet. Het Alterrapport bevat een reeks voorstellen, die met elkaar tot minder risico's voor de luchtvaart moeten leiden. Een heleboel maatregelen voorzien in het onaantrekkelijk maken van het gebied voor ganzen. Door die maatregelen uit te voeren voorkom je volgens Cottaar al een heleboel ellende. In sommige gevallen kan het echter nodig zijn dat het 'worst case scenario' moet worden gehanteerd, ofwel dat er ganzen moeten worden afgeschoten. In de redenering van Cottaar moet er dan al een heleboel zijn gebeurd om het probleem op een andere, minder definitieve manier op te lossen.

Het rapport stelt vast dat de huidige situatie rond Schiphol 'terecht' als gevaarlijk wordt beschouwd. Het toenemend aantal ganzen doet in dit relatief 'gansstille' gebied het risico op botsingen tussen de grote vogels en vliegtuigen toenemen. Daarom komt Alterra met een reeks concrete aanbevelingen, waarvan enkele aansluiten bij het Beleidskader Faunabeheer van het ministerie van LNV, waarin onder meer opvanggebieden zijn aangewezen voor ganzen en Smienten. Deze vogels dienen overal verjaagd te worden, zodat ze zich in de opvanggebieden concentreren. Dit beleid is te nieuw om nu al te kunnen concluderen of het werkt.

Uit tellingen van Cottaar in 2006 is gebleken dat Grauwe Gans, Rietgans en Nijlgans in soms aanzienlijke groepen in de omgeving van de Haarlemmermeer voorkomen. Van de Grauwe Gans is een maximale groeps grootte gesignaleerd van 1663 exemplaren, van de Rietgans 638 exemplaren. De Grauwe Gans is vooral in de nazomer talrijk en dan vooral tijdens de oogsttijd van graan. De graanackers in de Haarlemmermeer

fungeren dan als een soort magneet voor de ganzen. Kolgans en Rietgans zijn beide overwinterraars. Voor deze drie soorten is door SOVON berekend, dat zij sinds het seizoen 1994-95 met 13 procent (Grauwe Gans), 12 procent (Toendrarietgans) en 4 procent (Kolgans) jaarlijks zijn toegenomen. De Nijlgans komt weliswaar niet in zulke grote aantallen tegelijk voor, maar wel op meer plaatsen en dan het gehele jaar door en ook op het Schipholterrein zelf.

Cottaar constateert dat pas geoogste akkers bij Vijfhuizen en Hoofddorp plus een plas-dras situatie bij Vijfhuizen heel aantrekkelijk waren voor ganzen. Het foerageren van deze vogels zo vlak bij start- en landingsbanen zou hier 'te allen tijde voorkomen moeten worden', stelt hij vast. Het accent van de aanbevelingen in het Alterrapport ligt op het weren van ganzen uit het Schipholgebied. Het consequent verjagen van ganzen binnen een straal van 10 kilometer rond de luchthaven is een van de belangrijkste aanbevelingen. Over de afstand van 10 kilometer is Cottaar terughoudend. „Dat is een door Schiphol opgenomen norm. Volkomen natte vingerwerk,” voegt hij er aan toe.

Het rapport stelt verder dat geoogste percelen directe dienen te worden omgeploegd en dat open water afgeschermd moet worden met netten. Op akkers zouden alleen voor ganzen onaantrekkelijke gewassen geteeld mogen worden. Verstoring van de ochtendtrek richting Schiphol is volgens het rapport nodig. Eventueel door bejaging. Afschot van broedparen in het begin van de broedtijd kan volgens het rapport noodzakelijk zijn om grote risico's te vermijden. Ook het laten ontstaan van een omvangrijke vossenpopulatie wordt genoemd als maatregel om lokale broedpopulaties te verwijderen. Met zowel het afschieten van ganzen in het begin van de broedtijd als met het inzetten van Vossen is nog weinig ervaring opgedaan. Gesteld wordt dan ook dat beide methoden nauwgezet gevolgd moeten worden. Door het creëren van opvanggebieden, de bewegingen van de ganzen goed te monitoren en door de te nemen maatregelen goed te communiceren met omwonenden en betrokkenen moet het volgens de samenstellers van het rapport mogelijk zijn een draagvlak te creëren voor het nieuwe beleid.

Fred Cottaar is ervan overtuigd dat vogels nooit voor honderd procent te verwijderen zijn uit gevaarlijke gebieden: „Je raakt ze nooit helemaal kwijt.” Maar het bouwen van kassen op plekken waar nu akkers zijn, helpt al een heleboel, weet hij uit ervaring. Hetzelfde geldt voor industriegebieden. Wil Schiphol zoveel mogelijk risico's uitsluiten dan zal de luchthaven toch vooral haar toevlucht moeten nemen tot dit soort maatregelen, die een veel beter alternatief zijn dan het afschieten van vogels. Vooral als daardoor andere, meer kwetsbare soorten, eveneens worden verjaagd.

In het schudden van eieren of het prikken van eieren ziet Cottaar geen enkel heil. SOVON-onderzoek heeft volgens hem uitgewezen dat op plaatsen waar dit was gebeurd in de zomer volop ganzen met kuikens liepen. Wel vindt hij het interessant te onderzoeken of het instellen van opvanggebieden kan bijdragen aan het verminderen van het probleem.

Op het beleidstraject van het onderzoek heeft hij geen enkele invloed gehad. Hij heeft de gegevens verzameld en de huidige situatie in beeld gebracht. Tot voor kort verkeerde hij volledig in het ongewisse over wat er met de resultaten zou gebeuren. Noch Schiphol noch de provincie Noord-Holland hebben contact met hem of Alterra opgenomen om te overleggen over eventueel te nemen maatregelen. „Wij gingen er aanvankelijk van uit dat er nog wel een vervolgoedracht zou komen.” Cottaar veronderstelt dat het zo lang heeft geduurd voordat de nieuwe beleidsmaatregelen naar buiten zijn gebracht, omdat Schiphol het probleem bij de provincie wilde neerleggen en omgekeerd.

Hij heeft momenteel dan ook een onbevredigd gevoel over de gang van zaken. „Schiphol zei dat het een goed rapport was. Dat is het enige. Terwijl wij toch echt geprobeerd hebben iets goeds neer te leggen. Dit had ook een heel goed onderzoek voor andere luchthavens kunnen worden. Nu heeft 't alweer een jaar stilgelegen. Dat noem ik een gemiste kans.” Ook heeft hij stellig de indruk dat de provincie en Schiphol eerder kiezen voor schieten dan voor de andere aanbevelingen. „Er wordt op het Schipholterrein al regelmatig geschoten. Op Nijlganzen bijvoorbeeld. Als een Nijlgans een poot op het luchthavengebied zet, is ie de lul. Op Schiphol mag je in beginsel op alles schieten als de vliegveiligheid in gevaar komt. En dat beleid wordt nu weliswaar onder voorwaarden en in beperktere mate ook buiten de luchthaven ingezet.”

Jan Kuys